
ZAJEDNICA – NOVE
PERSPEKTIVE
I POTICAJI SOCIOLOŠ-
KOJ IMAGINACIJI

Unatoč brojnim kritikama i pesimističnim predviđanjima o kraju zajednice u (post)modernom i globaliziranom društvu, zajednica je nastavila egzistirati u suvremenoj socijalnoj areni. Mnogi autori čak, na temelju vrlo uvjerljive argumentacije, ukazuju na njezin svojevrsni *revival*. Dakako, kao što smo pokazali na prethodnim stranicama, tu više nije riječ o zajednicama koje bi odgovarale klasičnom Tönniesovu konceptu *Gemeinschafta*, nego o novim, posttradicijskim i postmodernim oblicima zajednice – od svjetske (globalne), preko transkontinentalne, kozmopolitike, virtualne zajednice, sve do fluidnih neotribalnih oblika zajednice, zajednica ukusa, ali i umreženih i mondijaliziranih lokalnih zajednica, koje teže realizaciji ideala ekološke harmonije i održivosti.

Zajednice u postmodernom društvu nastaju na novim temeljima, oko novih vrijednosti i novih ciljeva [religija, životni stil, rod, ekologija, (virtualna) komunikacija, seksualna orijentacija...], stvarajući tako i neke posve nove oblike pripadnja. Stoga se nije teško složiti s Farrarovom konstatacijom (prema: Day, 2006: 246) da je zajednicu najbolje shvatiti kao „imaginacijsko oruđe“, koje ljudi koriste pri kreiranju ideje boljeg društva. Upravo ta konstatacija, smatra Day, implicira da je zajednica uvijek povezana s promjenom, koja je „pozitivna ekspresija snova o

boljem životu“ (Day, 2006: 246). Sve to ipak ne znači da ideju zajednice ne mogu kontaminirati i retrogradne ideje i „snovi“, koji se opiru svakoj promjeni i teže ostvarenju nekih manje poželjnih ili čak mračnih ciljeva (patrijarhat, nacionalizam, fundamentalizam, neonacizam...). Ideja zajednice, dakle, posjeduje višeznačne potencijale, koji mogu čuvati i braniti postojeće stanje, ali jednako tako mogu inicirati (radikalne) transformacije društva.

Stoga se čini da će ideja zajednica još dugo ostati u središtu interesa socijalne teorije, a to, dakako, poziva na nova empirijska istraživanja konkretnih zajednica – od onih lokalnih do virtualnih. Upravo se u tom području otvara mogućnost novog, svježeg pogleda na društvo s početka 21. stoljeća, što implicira i primjenu terenskih studija utemeljenih na sofisticiranoj, *kvalitativnoj* metodologiji, kojoj neće pobjeći ključni razlozi i smisao istraživanih procesa. U tom je smislu vrijedan, štoviše iznimno dragocjen Sztompkin savjet o nužnosti „otkrivanja“ važnosti svakodnevnog života, formuliran u jednostavnom napatku: „Samo ‘pogledaj oko sebe’: to je najbolji savjet za kultiviranje sociološke imaginacije“ (Sztompka, 2008: 24). Dakako, valjanost toga savjeta nije ograničena samo na studije lokalnih zajednica nego vrijedi i za proučavanje zajednice u svim njezinim oblicima (zajednice ukusa, ženske zajednice, *gay* zajednice, vjerske zajednice, etničke zajednice, razne vrste terapijskih zajednica, „nova plemena“, virtualne zajednice, mreže...).

Naravno, sva ta tematsko-problemska raznolikost zajednice – vidljiva i u teoriji i u životnoj praksi – zahtijeva suradnju socioloških disciplina s drugim znanstvenim disciplinama, koje svojim pristupima i predmetima proučavanja interferiraju s interesima sociologije. Tu ponajprije spadaju etnologija, antropologija, politologija, geografija, povijest... No, s obzirom na činjenicu da je zajednica „posebno mjesto“ u kojem se susreću i isprepleću „teorija i ‘stvarni’ svijet“ (Lyon, 1999: xi), ona zahtijeva i kvalitativan, ravnopravan dijalog između eksperata i laika, odnosno stanovnika određenog lokaliteta, članova-ica zbiljskih životnih zajednica. Kao nezaobilazna urgentna tema, zajednica, dakle, inicira otvaranje produktivnog dijaloga na više razina, kako unutar znanstvenog pogona tako i na točkama u kojima znanost mora respektirati izvanznanstvenu ekspertizu.

Slajući se s tvrdnjom da „ne možemo spasiti svijet, ali možemo poboljšati zajednicu“ (Lyon, 1999: xi), dodajemo da se, možda, ovaj prvi „posao“ može, bar djelomice, obaviti kroz rješavanje ove druge zadaće. U skladu s tim, u drugom smo se dijelu knjige usredotočili na propitivanje

dosega lokalnih zajednica u planiranju, implementiranju i konkretnom realiziranju vrijednosti održivosti. U naporima oko postizanja održivosti kriju se, naime, golemi, ali nedovoljno (pre)poznati potencijali za razvoj lokalne – ali i mondijalizirane – zajednice, opstanak koje i nije zamisliv bez rigoroznog i beskompromisnog prakticiranja i življenja održivosti.

Na koncu, podsjećamo na konstataciju s početka ove knjige, da ideja zajednice ima i jednu transpovijesnu značajku koja je, neovisno o svim njezinim konkretnim funkcijama i zadaćama, čuva od pada u zaborav. Ona je, po svemu sudeći, „izraz pripadanja koje se ne može svesti ni na kakav društveni ili politički aranžman“ (Delanty, 2006: 11), pa tako ispunjuje jednu od najdubljih, najintimnijih potreba svakog ljudskog bića. Na nama današnjima jest, dakle, da zadovoljivanje te neiskorjenjive potrebe dovedemo u sklad s teškim zahtjevima današnjeg vremena.

Marija GEIGER ZEMAN
Zdenko ZEMAN
**Uvod u sociologiju
(održivih) zajednica:**
Zajednica – nove
perspektive i poticaji
sociološkoj imaginaciji